

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-346-5-51>

УДК 37.014.5:005.7

ДЕРЕВЯНКО Денис

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

<https://orcid.org/0000-0002-8086-951X>denisderevyanko28.04@gmail.com**ПИРОГ Євгеній**

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

pyroh.yevhenii524@yu.edu.ua**БАРДАДИМ Олег**

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

<https://orcid.org/0000-0002-2777-6568>bardadym.oleh520@yu.edu.ua**ШПИЛЬОВИЙ Богдан**<https://orcid.org/0009-0004-8034-5945>

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

У статті досліджено особливості трансформації соціально-трудових відносин у контексті цифровізації суспільства, що стала однією з ключових тенденцій сучасного етапу глобального розвитку. Під впливом цифрових технологій відбувається докорінна зміна способів організації праці, управління людськими ресурсами та соціальної взаємодії. Автором обґрунтовано, що традиційні форми зайнятості, побудовані на стабільних трудових відносинах і фіксованих робочих місцях, поступаються місцем гнучким, дистанційним і платформним моделям праці. Така еволюція трудової сфери забезпечує підвищення мобільності робочої сили, оптимізацію трудових процесів і створення нових можливостей для професійної самореалізації, водночас породжуючи нові виклики, пов'язані із забезпеченням соціального захисту, дотриманням трудових прав і підтриманням балансу між гнучкістю та стабільністю зайнятості. У роботі підкреслено, що цифрова економіка стимулює формування нових форм трудових відносин, у яких ключову роль відіграють цифрові компетентності, здатність до адаптації та готовність до безперервного професійного розвитку.

У межах дослідження визначено ключові напрями трансформації соціально-трудових відносин: по-перше, автоматизація та штучний інтелект змінюють структуру ринку праці, зменшуючи попит на рутинні професії та посилюючи значення творчих і аналітичних компетентностей; по-друге, цифрові платформи створюють нові канали зайнятості, що потребують специфічних механізмів оподаткування, соціального страхування та колективного представництва; по-третє, дистанційна та гібридна праця зумовлюють необхідність формування нових стандартів організації робочого часу, взаємодії та безпеки працівників. Автор наголошує, що ефективна адаптація соціально-трудових систем до умов цифрової економіки потребує міжсекторального партнерства держави, бізнесу та профспілок, спрямованого на формування інклюзивної, соціально відповідальної моделі праці.

У висновках зазначено, що цифровізація суспільства є не лише технологічним процесом, а й стратегічним напрямом розвитку соціально-трудових відносин. Вона відкриває широкі можливості для підвищення продуктивності, гнучкості та конкурентоспроможності працівників, проте водночас актуалізує питання цифрової нерівності, загрози автоматизації робочих місць і необхідності переосмислення соціальних гарантій. Запропоновано орієнтири для модернізації системи управління трудовими ресурсами, включно з розробленням нових механізмів захисту прав працівників цифрової економіки, інтеграцією цифрових технологій у соціальний діалог і формуванням адаптивних стратегій зайнятості. Таким чином, цифрова трансформація визначається як комплексний процес, що вимагає переосмислення економічних, соціальних і правових підходів до організації праці, забезпечуючи водночас розвиток інноваційних моделей зайнятості та підвищення стійкості ринку праці у майбутньому.

Ключові слова: цифровізація суспільства, соціально-трудові відносини, трансформація зайнятості, гнучкі форми праці, дистанційна робота, гіг-економіка, соціальна захищеність.

DEREVYANKO Denis, PYROH Yevhenii, BARDADYM Oleh

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

SHPYLIOVYI Bohdan

MODERN REALITIES OF DIGITALIZATION OF SOCIETY IN THE FIELD OF SOCIAL AND LABOR RELATIONS

The article explores the transformation of social and labor relations in the context of society's digitalization, which has become one of the defining trends of modern global development. Under the influence of digital technologies, profound changes occur in the organization of work, human resource management, and social interaction. The author substantiates that traditional forms of employment, based on long-term labor relations and fixed workplaces, are increasingly being replaced by flexible, remote, and platform-based models of work. This evolution in the labor sphere enhances workforce mobility, optimizes labor processes, and expands opportunities for professional self-realization, while simultaneously creating new challenges related to social protection, the safeguarding of labor rights, and maintaining a balance between flexibility and employment stability. The article emphasizes that the digital economy stimulates the formation of new labor relations in which digital competencies, adaptability, and continuous professional development play a crucial role.

The study synthesizes the findings of leading Ukrainian scholars, including N. Azmuk, D. Bohynia, O. Hrishnova, A. Kolot, and E. Libanova, who have identified key patterns in the evolution of social and labor relations in the digital era. It is highlighted that

modern institutional mechanisms of labor regulation do not fully account for the challenges of digitalization, while traditional tools for ensuring social security are not always compatible with gig, remote, or project-based employment. These trends underscore the need to modernize labor legislation, establish effective systems of social insurance for workers in new forms of employment, and develop infrastructures for reskilling and lifelong learning.

The research identifies the main directions of labor transformation. Firstly, automation and artificial intelligence are reshaping the labor market structure by reducing demand for routine occupations and increasing the value of creative and analytical skills. Secondly, digital platforms create new employment channels that require specific mechanisms of taxation, social protection, and collective representation. Thirdly, remote and hybrid work necessitate new standards for organizing working time, communication, and occupational safety. The author argues that effective adaptation of social and labor systems to the conditions of the digital economy requires cross-sector cooperation among the state, business, and trade unions, aimed at establishing an inclusive and socially responsible labor model.

The conclusions emphasize that digitalization is not only a technological process but also a strategic direction in the evolution of social and labor relations. It creates new opportunities for productivity growth, flexibility, and workforce competitiveness, while simultaneously exacerbating issues of digital inequality, job displacement due to automation, and the need to redefine social guarantees. The paper proposes key guidelines for modernizing labor resource management systems, including the development of new mechanisms for protecting the rights of digital economy workers, integrating digital tools into social dialogue, and designing adaptive employment strategies. Thus, digital transformation is conceptualized as a complex process that requires the rethinking of economic, social, and legal approaches to work organization, fostering the development of innovative employment models and strengthening the resilience of the labor market in the future.

Keywords: digitalization of society, social and labor relations, employment transformation, flexible forms of work, remote work, gig economy, social security.

Стаття надійшла до редакції / Received 01.09.2025

Прийнята до друку / Accepted 10.10.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Цифровізація суспільства є однією з провідних тенденцій сучасного розвитку економічних, соціальних та трудових систем, що спричиняє глибокі трансформації у способах організації праці та соціальної взаємодії. В умовах глобальної цифрової трансформації відбувається суттєва модифікація соціально-трудових відносин, у межах якої традиційні довгострокові моделі зайнятості поступаються місцем гнучким, дистанційним та платформним формам праці. Така трансформація забезпечує вищу мобільність робочої сили, оптимізацію трудових процесів та розширення можливостей для професійної самореалізації, одночасно створюючи нові виклики у сфері соціальної захищеності працівників, гарантування трудових прав і дотримання етичних норм. Зростає потреба у розробці адаптивних механізмів управління трудовими ресурсами, що враховують цифрові технології, автоматизацію та нові форми зайнятості. У цьому аспекті особливої значущості набуває оновлення нормативно-правової бази, розбудова дієвих механізмів соціального страхування, впровадження систем безперервної професійної підготовки та перекваліфікації працівників.

В умовах стрімкого впровадження цифрових технологій соціально-трудові відносини зазнають глибоких трансформацій, що охоплюють організацію праці, структуру зайнятості, соціальні гарантії та правові механізми регулювання. Традиційні моделі трудових відносин, сформовані у контексті довгострокової зайнятості та чітко визначеного робочого місця, поступово втрачають свою ефективність у цифровій економіці, де все більше поширюються гнучкі графіки, дистанційна робота, проектна зайнятість та гіг-економіка. У процесі цифрової трансформації постає комплекс проблемних аспектів. Серед них варто виокремити питання забезпечення соціального захисту працівників, адже традиційні інструменти гарантування трудових прав і соціальних виплат не завжди узгоджуються з умовами нетипових форм зайнятості.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у формування соціально-трудових відносин та реалії цифровізації суспільства зробили такі вітчизняні науковці, як Н. Азьмук, Д. Богиня, В. Васильченко, О. Грішнова, В. Дмитренко, А. Колот, Е. Лібанова, В. Майборода, Ю. Сафонова, І. Сушик, С. Тютюнникова, Л. Шамілева, Л. Шаульська та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Хоча питання цифровізації соціально-трудових відносин уже стали предметом численних досліджень, окремі компоненти цієї проблематики залишаються малодослідженими. Насамперед потребує вирішення питання модернізації нормативно-правової бази з урахуванням специфіки цифрової економіки, розроблення інноваційних механізмів соціального захисту працівників у сфері нестандартної та платформної зайнятості, а також формування нових підходів до забезпечення балансу між гнучкістю трудових відносин та стабільністю соціальних гарантій. Недостатньо вивченими залишаються також проблеми цифрової нерівності, впливу штучного інтелекту та автоматизації на структуру зайнятості, питання етики у сфері цифрового управління персоналом, а також роль соціального діалогу у трансформації трудових відносин в умовах цифрової економіки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основною метою дослідження є всебічне виявлення особливостей трансформації соціально-трудових відносин під впливом цифровізації суспільства, аналіз закономірностей зміни традиційних моделей зайнятості та визначення ефективних механізмів адаптації трудових моделей і системи соціальних гарантій до умов цифрової економіки. Дослідження спрямоване на комплексне оцінювання впливу цифрових технологій, автоматизації та платформних рішень на організацію праці, соціальну захищеність працівників.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Цифровізація суспільства є одним із визначальних чинників трансформації соціально-економічних систем у XXI столітті. Даний процес охоплює застосування ІКТ, автоматизацію операційних процесів, впровадження технологій штучного інтелекту та цифрових платформ, що радикально змінює методи організації праці, конфігурацію зайнятості та форми взаємодії економічних суб'єктів. Сучасні реалії цифровізації проявляються у багатьох сферах: від автоматизації виробництва та управління бізнес-процесами до соціальних та правових аспектів трудових відносин. Головними наслідками є поява дистанційної та гібридної роботи, розвиток гіг-економіки, зростання ролі цифрових компетентностей працівників та необхідність адаптації законодавства до нових форм зайнятості.

Серед ключових векторів трансформації цифровізації є переосмислення традиційних моделей взаємодії між роботодавцем і працівником. Якщо раніше трудові відносини базувалися на класичних формах довгострокової зайнятості з чітко визначеним робочим місцем, то сьогодні цифрова економіка стимулює поширення гнучких графіків, проектної роботи та мобільних форм зайнятості. Ці зміни створюють як нові можливості для працівників і підприємств, так і нові виклики, пов'язані із захистом трудових прав, соціальними гарантіями та забезпеченням балансу між гнучкістю праці і стабільністю [8].

Цифровізація виступає не лише як технологічний процес, а й як вагомий чинник суспільного розвитку, що спричинює суттєву трансформацію традиційних моделей організації праці, управління трудовими ресурсами та системи соціального захисту населення зазнають суттєвих змін. Інтенсивне впровадження цифрових технологій формує нові моделі взаємодії між роботодавцями та працівниками, трансформуює структуру зайнятості, сприяє поширенню дистанційної та гнучкої зайнятості, водночас піднімаючи питання адаптації трудового законодавства та забезпечення відповідного рівня соціальних гарантій.

Особливістю сучасного етапу є те, що цифровізація не обмежується автоматизацією виробничих процесів чи впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність підприємств. Вона охоплює комплекс соціально-трудових відносин, зокрема електронний документообіг, застосування цифрових сервісів у сфері зайнятості, а також використання алгоритмічних систем і технологій штучного інтелекту для управління персоналом. Це відкриває нові перспективи підвищення ефективності та прозорості організації трудових процесів, так і низку викликів, пов'язаних із ризиками цифрової нерівності, захистом персональних даних, правовим регулюванням нетипових форм зайнятості та забезпеченням балансу між трудовою гнучкістю і соціальною стабільністю [2].

Водночас цифровізація суспільства змінює не лише зміст праці, але й її ціннісні орієнтири. Зростає роль знань, навичок і цифрової грамотності як основних ресурсів конкурентоспроможності працівника на ринку праці. Відтак виникає потреба у формуванні нових підходів до розвитку людського капіталу, організації професійного навчання, підвищення кваліфікації та перекваліфікації кадрів, здатних ефективно функціонувати в умовах цифрової економіки.

Цифровізація суспільства виступає одним із ключових факторів сучасних трансформацій соціально-економічних систем. Вона охоплює не лише технічні інновації та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, а й формує нову парадигму організації праці, зайнятості та соціального захисту. Її вплив на сферу соціально-трудових відносин є багатовимірним, оскільки поєднує технологічні, економічні, соціальні та правові виміри. З однієї точки зору, цифрова трансформація створює передумови для підвищення продуктивності праці, оптимізації трудових процесів і формування нових можливостей для професійної самореалізації працівників. З іншого боку, вона загострює проблеми соціальної нерівності, нестабільності зайнятості та адаптації законодавчої бази до нових умов [10].

Цей процес зумовлює необхідність переосмислення традиційних механізмів взаємодії між роботодавцем і найманим працівником. Якщо раніше трудові відносини базувалися на класичних моделях довгострокової зайнятості з чітко визначеним робочим місцем, то сьогодні цифрова економіка стимулює поширення гнучких форм праці, дистанційної зайнятості. Ці зміни не лише трансформують структуру зайнятості, а й впливають на організацію трудових процесів, соціальні гарантії працівників, взаємодію з роботодавцем та правове регулювання трудових відносин. У даному аспекті особливого значення набуває наукове дослідження процесів формування та розвитку моделей соціально-трудових відносин в умовах цифровізації, яке дозволяє виявити ключові тенденції, закономірності та перспективи розвитку сучасного ринку праці (рис.1).



Рис.1. Еволюція моделей соціально-трудових відносин в умовах цифровізації

Відповідно до сучасних умов, пріоритетним є вивчення динаміки розвитку моделей соціально-трудових відносин в умовах цифровізації, яке дозволяє виявити ключові тенденції, закономірності та перспективи розвитку сучасного ринку праці. Аналіз цих трансформацій допомагає окреслити як технологічні, так і соціально-правові аспекти, що визначають нову парадигму трудових відносин у цифрову епоху.

З огляду на зазначене, необхідно розглянути, як цифровізація впливає на структуру та функціонування суспільства в сфері соціально-трудових відносин. Зміни в організації праці, поширення дистанційної та гібридної зайнятості, розвиток гіг-економіки та цифрових платформ формують нові моделі взаємодії між роботодавцями, працівниками і державними інститутами. Вони впливають на соціальні гарантії, умови зайнятості, систему професійного навчання та перекваліфікації, а також на механізми забезпечення балансу між економічною ефективністю і соціальною справедливістю [9]. Цифровізація суспільства формує нові умови функціонування соціально-трудових відносин, які визначають не лише організацію праці, а й соціальну взаємодію між її учасниками. В умовах сучасного розвитку спостерігається тенденція до радикальної трансформації традиційних моделей зайнятості, що зумовлює зміну ролі державних інститутів, роботодавців і працівників у формуванні соціальних гарантій та умов праці. Вплив цифровізації на суспільство в сфері соціально-трудових відносин будується за наступною схемою, наведено на рис.2.

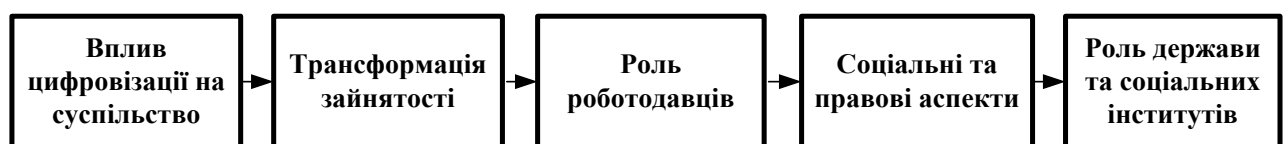


Рис.2. Вплив цифровізації на суспільство в сфері соціально-трудових відносин

Цифровізація не лише трансформує трудові процеси, а й істотно змінює соціальну структуру суспільства, формуючи нові взаємозв'язки між суб'єктами соціально-трудових відносин. Процес сприяє формуванню адаптивних і технологічно інтегрованих форм праці, таких як віддалена та гібридна зайнятість та гіг-економіка, що дає змогу працівникам ефективніше поєднувати професійну діяльність з особистим життям і підвищує мобільність робочої сили. Водночас цифровізація ставить нові виклики щодо соціальної захищеності працівників, оскільки традиційні механізми трудових гарантій і страхування часто не враховують специфіку гнучких і платформних форм зайнятості.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Цифрова трансформація суспільства виступає чинником радикальної перебудови соціально-трудових відносин, забезпечуючи появу нових можливостей і одночасно висуваючи додаткові вимоги до учасників ринку праці. Вона сприяє підвищенню продуктивності праці, розвитку гнучких форм зайнятості, дистанційної роботи та цифрових платформ, що розширює доступ до зайнятості й дозволяє підвищувати конкурентоспроможність працівників. Разом із тим цифрові технології актуалізують проблеми нерівності у

доступі до цифрових ресурсів, потребу у безперервному професійному навчанні та загрозу витіснення окремих професій автоматизованими системами. У сучасних умовах ключовим завданням держави, бізнесу та профспілок є формування нової моделі соціального діалогу, яка враховує специфіку цифрової економіки, забезпечує соціальний захист, гідні умови праці та рівні можливості для всіх учасників трудового процесу. Отже, цифровізація постає не лише як технологічний тренд, а й як стратегічний напрям розвитку соціально-трудових відносин, що вимагає адаптації правових, організаційних і соціальних механізмів до викликів майбутнього.

Література

1. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки. 2021. № 3 (47). Т. 1. С. 36–46. DOI: <http://doi.org/10.25253/13.2520-2294-2021-3-7046>
2. Дем'яненко Т. І. Особливості формування стратегії соціально-економічного розвитку сучасного підприємства. Економічний вісник Дніпровської політехніки, 2024, №2, С. 169-175. <https://doi.org/10.33271/ebdut/86.169>
3. Костецький, П. В., & Іванцов, С. В. (2023). Цифровізація суспільства: сучасні тенденції та перспективи розвитку наукових досліджень. В Наукові записки Львівського університету бізнесу і права (Випуск 36). Зенодо. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10252303>
4. Котелевець Д. О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління. 2022. № 2. С. 68–73. DOI: <http://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>
5. Піжук О. І. Цифрова трансформація економіки України: обмеження та можливості. монографія. М. Ірпін : Університет державної фіскальної служби України, 2020. 504 с.
6. Чмерук Г. Г. Цифровізація – тренд світового розвитку, який визначає розвиток економіки і суспільства. Економічний простір. 2020. № 153. С. 18–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-3>
7. Хандій О. О., Шамілева Л. Л. Вплив цифрових трансформацій на економіку та сферу праці: соціально-економічні ризики та наслідки. Економічний вісник Донбасу. 2019. № 3. С. 181–188. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-3\(57\)-181-188](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-3(57)-181-188).
8. Prokhorova, V., Mrykhina, O., Koleshchuk, O., & Demianenko, T. (2024). Assessing the effectiveness of implementing immersive technologies within university sustainable development systems. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 5(13 (131), 35–47. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.314232>
9. Derhaliuk M., Arefieva O., Chobitok V., Kostyunik O., Shchepina T., Shostak I. (2025) Digitalization of regional economic systems in conditions of globalization challenges. Journal of Theoretical and Applied Information Technology, 2025, 28th February Vol.103. No.4 P.1503-1514.
10. Pohrebniak A., Chobitok V., Mushnykova S., Semenchuk T., Porsiurova I. Strategic management of the investment support of the activity of enterprises in the conditions of the global challenges. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2023. Volume. 45. – Issue. 3. Pp. 258-266. Режим доступу : <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001151955300006>

References

1. Gavrylenko N. G., Tarasenko I. O. Modern trends in the digitalization of the economy: problems and prospects of development. International Scientific Journal "Internauka". Series: Economic Sciences. 2021. № 3 (47). Т. 1. pp. 36–46 <http://doi.org/10.25253/13.2520-2294-2021-3-7046>
2. Demyanenko T. I. Peculiarities of the formation of the strategy of socio-economic development of modern enterprise. Economic Bulletin of the Dnipro Polytechnic, 2024, No. 2, pp. 169-175. <https://doi.org/10.33271/ebdut/86.169>
3. Kostetsky, P. V., & Ivantsov, S. V. (2023). Digitalization of society: current trends and prospects for the development of scientific research. In Scientific Notes of the Lviv University of Business and Law (Issue 36). Zenodo <https://doi.org/10.5281/zenodo.10252303>
4. Kotelevets D. O. Trends in the development of digital economy in Ukraine. Problems of modern transformations. Series: Economics and Management. 2022. № 2. pp. 68–73. <http://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>
5. Pizhuk O. I. Digital Transformation of the Economy of Ukraine: Limitations and Opportunities. Monograph. Irpin: University of the State Fiscal Service of Ukraine, 2020. 504 p.
6. Chmeruk G. G. Digitalization is a trend of world development, which determines the development of the economy and society. Economic space. 2020. № 153. Pp. 18–24. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-3>
7. Khandiy O. O., Shamileva L. L. Impact of Digital Transformations on the Economy and Labor Sphere: Socio-Economic Risks and Consequences. Economic Bulletin of Donbas. 2019. № 3. Pp. 181–188. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-3\(57\)-181-188](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-3(57)-181-188)
8. Prokhorova, V., Mrykhina, O., Koleshchuk, O., & Demianenko, T. (2024). Assessing the effectiveness of implementing immersive technologies within university sustainable development systems. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 5(13 (131), 35–47. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.314232>
9. Derhaliuk M., Arefieva O., Chobitok V., Kostyunik O., Shchepina T., Shostak I. (2025) Digitalization of regional economic systems in conditions of globalization challenges. Journal of Theoretical and Applied Information Technology, 2025, 28th February Vol.103. No.4 P.1503-1514.
10. Pohrebniak A., Chobitok V., Mushnykova S., Semenchuk T., Porsiurova I. Strategic management of the investment support of the activity of enterprises in the conditions of the global challenges. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2023. Volume. 45. – Issue. 3. Pp. 258-266. Режим доступу : <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001151955300006>